

Eduskunnan lakivaliokunta

Lausuntopyyntö kuulemistilaisuuteen koskien HE 13/2022 sekä kutsussa mainitut lakialoitteet ja kansalaisaloite Suostumus2018.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AI FI 22/2022
21.3.2022

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 5860 440

E: amnesty@amnesty.fi

F: 09 5860 4460

W: www.amnesty.fi

Amnestyn lausunto seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta koskevasta hallituksen esityksestä, kuulemisessa käsiteltävistä lakialoitteista ja Suostumus2018-kansalaisaloitteesta

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa muun muassa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan.

Amnestyn Suomen osaston yhtenä kotimaan ihmisoikeustyön painopisteenä on ollut vuodesta 2008 seksuaalirikoslainsäädännön ihmisoikeusperustaisuuden vahvistaminen.¹ Tavoittemme on seksuaaliväkivallan tehokas torjuminen niin vaikuttamistyöllä, kampanjoinnilla kuin ihmisoikeuskasvatuksen keinoin.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta ottaa kantaa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Suostumus2018-kansalaisaloitteesta ja lakialoitteista LA 24/2020, LA 96/2020 ja LA 51/2020

Suostumus2018-kansalaisaloitteen merkitys suomalaisen oikeuskehityksen ihmisoikeusperustaisuuden vahvistajana on tärkeä, käännteentekevä. Kansalaisaloitteen aikaan saama yhteiskunnallinen ja oikeuspoliittinen keskustelu oli keskeinen tekijä käsitellyssä olevan hallituksen esityksen valmistelun aloittamiseksi. Kansalaisaloite ei ainoastaan vaikuttanut lakimuutosten etenemiseen, vaan myös suostumuskulttuurin ymmärtäminen on aloitteen sytyttämän keskustelun myötä syventynyt. Kansalaisaloitteen voi sanoa saavuttaneen tavoitteensa.

---

¹ Amnestyn Suomen osasto on vaatinut suostumusperustaiseen raiskauksen määritelmään siirtymistä vuodesta 2008 saakka. Aiheeseen liittyen Amnesty on julkaissut useita tutkimusraportteja. Varhaisimmat Case Closed — Rape and Human Rights in the Nordic Countries (2008 ja 2010), Asenne esiin (2010) sisälsivät suosituksia lainsäädäntömuutoksiksi, joista moni on toteutunut. Viimeisimmän, Oikeuksien arpapeli — naisiin kohdistuvat raiskausrikokset ja uhrin oikeuksien toteutuminen Suomessa (2019) tutkimuksen aineisto osoitti, että raiskauksen määritelmä on puutteellinen. Tutkija Otava Piha analysoi tutkimusta varten yli 300 viranomaisen ratkaisua. Käräjäoikeuden tuomioista sekä syyttäjän ja poliisin päätöksistä nousi esiin monenlaisia tapauksia, joissa uhri ei ollut antanut suostumustaan seksiin, mutta nykyinen raiskauksen tunnusmerkistö ei kuitenkaan täyttynyt. Tutkimukseen myös haastateltiin raiskauksesta selviytyneitä naisia, jotka kertoivat rikosprosessista ja kohtaamisista muun muassa poliisien, syyttäjien ja puolustusasianajajien kanssa. Linkki tutkimukseen: https://www.amnesty.fi/uploads/2021/03/oikeuksien-arpapeli_final.pdf

Koska aloitteen sisällössä ei otettu kantaa esimerkiksi lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin, sen on sisällöltään rajatumpi kuin hallituksen esitys. Amnesty kannattaa aloitteen sijaan hallituksen esitystä seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta jäljempänä esitetyin muutoksin.

Lausuttavina olevien lakialoitteiden suhteen Amnesty pidättäytyy ottamasta kantaa. Katsomme, että hallituksen esitys vastaa joihinkin aloitteissa esitettyihin näkemyksiin ja huoliin, esimerkiksi lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta.

Yleisesti hallituksen esityksestä HE 13/2022 seksuaalirikoslain uudistamiseksi

Lausunnolla olevan hallituksen esityksen pohja on työstetty oikeusministeriön koordinoimassa työryhmässä. Amnesty oli edustettuna työryhmässä ja jätti mietintöön eriävän mielipiteen.² Lausuntopalautteessa toistuivat useat Amnestyyn eriävässä mielipiteessä esille nostamat seikat. Palautteen pohjalta työryhmämietinnön sisältämää ehdotusta on muokattu oikeusministeriössä virkatyönä. Ihmisoikeusnäkökulmasta esitys on pääosin kannatettava ja oikeasuuntainen.

Amnesty ja lukuisat muut lausunnonantajat kiinnittivät huomiota työryhmämietinnön ehdotuksessa siihen, että valta-aseman väärinkäytön tulisi olla raiskauksen ja seksuaalisen kajoamisen tekotapa. Nyt lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä valta-aseman väärinkäytön on ymmärretty johtavan tilanteeseen, jossa uhrin suostumus ei ole vapaaehtoinen, ja siten kyse on seksuaalirikoksesta. Tämä on tärkeä muutos, joka syventää ehdotuksen ihmisoikeusperustaisuutta.

Amnesty on kuitenkin pettynyt siihen, että esitykseen sisältyy elementtejä — erityisesti seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva pykälä (5§) — jotka ovat karkeassa ristiriidassa niiden ihmisoikeusopimusten kanssa, joihin Suomi on sitoutunut.

Lainsäädännön selkeyttäminen oli yksi kokonaisuudistuksen tavoitteista. Lausunrossamme esitämme, että ehdotusta entisestään selkiytetään. Ehdotuksemme kirkastaisivat myös esityksen ihmisoikeusperustaisuutta entisestään.

Vapaaehtoisuuden määritelmästä

Amnestyyn näkemyksen mukaan hallituksen esitykseen sisältyvä vapaaehtoisuuden määritelmä, sekä vapaaehtoisuuden arviointia koskeva ohje toteuttavat ihmisoikeussopimusten määrittämiä muotoiluja. Ihmisoikeussopimukset painottavat kontekstisidonnaista tarkastelua, ja tätä on esityksessä tuotu esiin. Hallituksen esitys laajentaa vapaaehtoisuuden arviointia tapahtumiin ja olosuhteisiin, jotka edeltävät suostumusta. Tämä on olennaista, jotta ymmärrys seksuaaliväkivallan uhreja kohtaan syvenee. Hallituksen esityksen 1 § ja 3 § 2 momenteissa on kolmekohtainen listaus, jossa määritellään tilanteet, joissa henkilön osallistumista ei ole pidettävä vapaaehtoisena. Vaikka täsmällisyys on laillisuusperiaatteen näkökulmasta tärkeää, tilanteet, jotka rajoittavat henkilön mahdollisuutta antaa vapaaehtoista suostumustaan, ovat niin moninaisia, ettei niitä ole mahdollista tyypistää listaksi. Siksi 3. kohdan viimeinen kohta ”...tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi” on erityisen tärkeä. Toivomme lakivaliokunnan korostavan tätä mietinnössään.

Amnestyyn näkemyksen mukaan lakitekstiin ja perusteluihin tulisi palauttaa — työryhmän esityksen mukaisesti — mahdollisuus myös vapaaehtoisuuden puuttumisen arviointiin suoraan, osapuolet ja olosuhteet laajasti huomioiden. Tämä mahdollistaisi myös uhrin haavoittuvuuden paremman huomioonottamisen.

Arvioinnissa on otettava huomioon myös tilanteet, joissa seksuaalisen kanssakäymisen toteuttamistapa poikkeaa sovitusta — myös tilanteissa, joissa suostumusta tiettyyn toteuttamistapaan ei esimerkiksi ole suusanallisesti tehty. Tämä on myös ihmisoikeusnäkökulmasta perusteltua.

---

² Eriävä mielipiteemme: <https://www.amnesty.fi/amnestyyn-eriava-mielipide-tyoryhman-ehdotukseen-seksuaalirikoslainsaadannon-uudistamisesta/>

Toivottavaa on, että arvioinnissa huomioidaan myös vallitsevien seksuaalinormien ja sukupuolivaltajärjestelmän vaikutus. Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvien, naisten ja tyttöjen oikeuksiin vaikuttavien tekijöiden laaja-alaisen ymmärryksen syvenemisen myötä myös uhrin oikeuksien toteutuminen tehostuu rikosprosessissa.

"Erityinen" valta-asema hämärtää valta-aseman väärinkäyttöä rikoksen tekotapana

Hallituksen esityksessä lainsäädäntöön on esitetty sisällytettävän kolme pykälää, joissa arvioidaan tekijän valta-asemaa: 1 § raiskaus, 3 § seksuaalinen kajoaminen ja 5 § seksuaalinen hyväksikäyttö. Esityksen lähtökohtana on, että teot, joihin toinen ei osallistu vapaaehtoisesti, ovat rangaistavia raiskauksina tai seksuaalisina kajoamisina. Kuitenkin vapaaehtoisuuden katsottaisiin puuttuvan vain, kun uhrin tahdonmuodostus- tai -ilmaisumahdollisuus puuttuu "erityisen valta-aseman vakavan väärinkäytön" takia.

Amnesty katsoo, että valtasuhteelta ei ole perusteltua edellyttää erityisyyttä, vaan ratkaisevaa tulisi olla vallan väärinkäytön haavoittavuus ja vakavuus ja sitä kautta seksuaaliseen autonomiaan kohdistuva loukkaus. Perusteluissa listatut valtasuhteet ovat moninaisia ja arkipäiväisiä, eivät 'erityisiä'. Vaarana on, että lain sanamuoto asettaa soveltamiskynnyksen liian korkealle etenkin, kun valta-aseman 'erityisyyden' lisäksi edellytetään 'vakavaa' väärinkäyttöä sekä tahdonmuodostus- tai -ilmaisumahdollisuuden puuttumista.

Lakiuudistuksen tavoitteena oli selkiyttää seksuaalirikoslainsäädäntöä. Muotoilu, jossa painotetaan erityisen valta-aseman vakavaa väärinkäyttöä aiheuttaa riskin, ettei seksuaalirikoksissa tyypillistä, arkiseksi muodostunutta vallankäyttöä tunnistettaisi rikokseksi.

Lisäksi esitetyt muotoilut eivät anna lain soveltajille selkeää tukea, vaan tuottavat tulkintaongelmia. Vaarana on, että soveltamiskäytäntö muodostuu sekavaksi ja epäyhtenäiseksi niiltä osin, kuin kyse on raiskauksen, seksuaalisen kajoamisen ja seksuaalisen hyväksikäytön soveltamisalasta.

Suostumusperustaisuus, valta-aseman väärinkäyttö ja seksuaalinen hyväksikäyttörikos

Seksuaalisen hyväksikäytön (5§) säännöstä perustellaan seuraavasti (s. 56): "Seksuaalisessa hyväksikäytössä olisi jatkossa kysymys toisen saamisesta asemaa hyväksikäyttäen sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, kun toinen on *erityisessä heikommassa tai haavoittuvassa asemassa*. Säännös koskisi vain sellaisia erityistilanteissa tehtyjä seksuaalisia tekoja, jotka eivät täytyä raiskauksen tai seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöä, ja joissa heikomman osapuolen valinnanmahdollisuus on vähemmässä määrin rajoittunut. *Rangaistavuuden perusteena on teon kohteen heikomman harkintakyvyn tai muu heikomman aseman hyväksikäyttö ja sen muodostama vahinko tai vaara hänen seksuaaliselle itsemääräämisoikeudelle.*" (kursivoinnit lausunnonantajan)

5§ yhteydessä on nelikohtainen lista, jossa kuvataan tilanteita ja olosuhteita, joissa on kyse rikoksesta.

Amnesty painottaa, että 5 §:ssä luetelluissa tilanteissa ei ole kyse vapaaehtoisesta osallistumisesta.

Hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely, jonka taustaoletuksena on valtapositioltaan heikommassa tai haavoittuvassa asemassa olevan vapaaehtoinen osallistuminen valta-aseman väärinkäytöstä huolimatta, hämärtää uudistuksen kivijalkaa, vapaaehtoisen osallistumisen käsitettä.

Kansainvälisten ihmisoikeusnormien määrittelyn mukaan seksuaalinen kanssakäyminen on vapaaehtoista, kun henkilö osallistuu seksuaaliseen kanssakäymiseen vapaasta tahdostaan *ilman minkäänlaista pakkoa* tai että *henkilö vapaasti valitsee osallistua toimintaansa*. Jos seksuaalinen kanssakäyminen on seurausta valta-aseman hyväksikäytöstä, ei haavoittuvassa tai alistaisessa asemassa oleva ole osallistunut seksuaaliseen kanssakäymiseen vapaasti tahtoen tai osallistumisen vapaasti

valiten. Valta-aseman väärinkäyttäminen on aina este toisen henkilön tahdonmuodostukselle, ja siten se loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta.³

Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen yleissopimuksen (Istanbulin sopimus) 46 artiklan mukaan valta-aseman väärinkäytön tulee olla raskauttava tekijä rikosta arvioitaessa, sillä valta-asemassa oleva tekijä käyttää hyväkseen toisen osapuolen luottamusta. Luottamuksen rikkominen on omiaan tekemään väkivallan teosta jopa vahingollisemman kuin muilla tavoin toteutettu väkivalta.⁴

Sekä CEDAW-komitea että Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-asiantuntijaryhmä ovat huomauttaneet Suomelle, ettei erilaisten raiskausten uhrien välille tule luoda hierarkiaa, kuten seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva säännös nyt tekee.⁵ Mahdollisuus valta-aseman hyväksikäyttöön tarkoittaa, että tekijällä *ei* ole tarvetta turvautua väkivaltaan tai uhkukseen tai uhrin muunlaisen tahdonmuodostus- tai -ilmaisumahdollisuuden *puuttumisen* hyväksikäyttämiseen. Hierarkian luominen eri tekotapojen välille ei ole perusteltua.

Edellä mainituista syistä Amnestyn kanta on, että esityksessä seksuaaliseksi hyväksikäyttöksi luokitellut tilanteet tulisi tuomita raiskauksina tai seksuaalisina kajoamisina. Esityksen 5 §:ssä kuvatut teot on sisällytettävä sukupuoliyhteyden osalta raiskauksen tunnusmerkistöön ja muiden seksuaalisten tekojen osalta seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöön.

Esityksessä uhrin haavoittuvuus ja siihen liittyvät velvoitteet eivät tule riittävästi huomioiduiksi

Istanbulin sopimus sisältää velvoitteita uhrien haavoittuvuuden huomioon ottamiseksi (artiklat 12.3 ja 18.3). Sopimuksessa haavoittuva asema määrittyy seuraavien tekijöiden seurausten arvioinnin kautta: ikä, raskaus, vammaisuus tai sairaus, syrjäseudulla asuminen, päihdeongelma, seksityö, kansallisten tai etnisten vähemmistöjen ryhmään kuuluminen, maahanmuuttajuus (mukaan lukien mm. paperittomat, turvapaikanhakijat ja siirtolaiset), sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluminen, HIV-positiivisuus ja asunnottomuus. Haavoittuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös risteävät, olosuhteisiin liittyvät, moniperustaista syrjintää tai sen riskiä synnyttävät tekijät.

Myös Euroopan parlamentin ja neuvoston uhridirektiivin (2012/29/EU) velvoitteet uhrin oikeuksista ja henkilökohtaisesta arvioinnista tulisi ottaa huomioon myös lausuttavassa esityksessä. Lukuisat lakiuudistukset uhridirektiivin toimeenpanoon liittyen astuivat voimaan 2016, ja niillä parannetaan muun muassa uhrin sensitiivistä kohtaamista rikosprosessissa, suojelutarpeen arviointia, oikeuksista

---

³ Istanbulin sopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäksi on tässä yhteydessä hyvä huomioida muun muassa Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (YK:n vammaissopimus) ja lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimus (Lanzaroten sopimus).

⁴ Myös korkein oikeus on katsonut, että perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa uhrin ja tekijän ollessa epätasavertaisessa asemassa teko on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa, mikä puoltaa rangaistuksen ankaroittamista (KKO:2002:2, KKO:2012:9 kohdat 6-7, KKO:2018:22 kohta 16, KKO:2020:20). Korkein oikeus on viitannut myös osapuolten luottamuksellisen suhteen merkitykseen teon vahingollisuutta lisäävänä seikkana (KKO:2012:9 kohta 7).

⁵ Vuonna 2019 Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-asiantuntijaryhmä totesi, että kyky suostua seksuaaliseen kanssakäymiseen riippuu useasta seikasta, mukaan lukien riippuvuudesta ja osapuolten välisestä suhteesta. GREVIO totesi, että nykyinen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva pykälä johtaa siihen, että valta-asemaa väärinkäyttäen toteutetut raiskaukset on kriminalisoitu lievempänä rikoksena kuin raiskauksena rangaistavat teot. Vuonna 2016 CEDAW-komitea totesi, ettei Suomi ollut tehnyt konkreettisia toimia varmistaakseen seksuaalisen autonomian suojan tapauksissa, joissa ilman uhrin suostumusta tapahtuvat teot toteutetaan valta-asemaa hyväksikäyttäen, esimerkiksi silloin, kun raiskaus kohdistuu laitoksessa asuvaan naiseen. Suomi ei myöskään ollut toteuttanut suositusta tällaisista teoista langetettavan rangaistuksen yhtenäistämiseksi raiskauksesta langetettavien rangaistusten kanssa. Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), Baseline Evaluation Report on Finland, GREVIO/Inf (2019)9, kohta 166. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>; Letter from Xiaoqiao Zou, Rapporteur on Follow-up on Concluding Observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, to the Permanent Representative of Finland to the United Nations Office at Geneva, 10 August 2016, YH/follow-up/Finland/64, s. 2–3. https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/FIN/INT_CEDAW_FUL_FIN_24829_E.pdf

tiedottamista ja vahvistetaan tukipalvelutarjontaa. Lisäksi Oikeusministeriö on julkaissut 2018 tutkimuksen *Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista* uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Direktiivi kuitenkin velvoittaa huomioimaan uhrin haavoittuvuuden myös lainsäädäntöä kehitettäessä: mikäli lainsäädännössä haavoittuvuutta ei oteta huomioon (itse säädösehdotuksissa ja niiden perusteluissa) ei lainsäädäntö tue uhrin haavoittuvuuden tunnistamista esimerkiksi esitutkinnaissa.

Tutkimusten perusteella rikosprosessissa haavoittuvuutta ei riittävästi tunnisteta. Oikeusministeriön tilaamassa ja rahoittamassa tutkimuksessa *Raiskausrikosten eteneminen rikosprosessissa (2020)*⁶ tutkittiin uhrien haavoittuvuutta ja sen tunnistamista niin poliisin tekemien ei-rikosta -päätösten, syyttämättäjäyttämispäätösten kuin hylättyjen syytteiden yhteydessä. Poliisin tekemistä päätöksistä oli mahdollista löytää 41,5 prosentissa tapauksista useampi kuin yksi haavoittuvuustekijä.

Tutkimuksessa ei-rikosta -päätöksissä haavoittuvuus liittyi esimerkiksi uhrin nuoreen ikään, uhrin ja tekijän väliseen ikäeroon, uhrin kehitysvammaan tai riippuvuussuhteeseen. Käräjäoikeusaineistossa tuli usein esille haavoittuvuudesta kertovia tekijöitä, jotka perustuivat niin syytteeseen kuin uhrin kertomukseen. Haavoittuvaa asemaa kuvaavat luvut ovat pitkälti samanlaisia kuin poliisin ja syyttäjien syyttämättäjäyttämispäätöksissä.

Seksuaalisen hyväksikäytön pykälä on karkeassa ristiriidassa uhrin haavoittuvuuden huomioimisvelvoitteiden kanssa. Myös viittaamamme tutkimus kertoo, ettei haavoittuvuutta tunnisteta tai niille ei anneta rikosoikeudellista merkitystä.⁷ **Myös näistä syistä seksuaalisen hyväksikäytön pykälä on kumottava, ja täydennettävä 1 § ja 3 § 2 momenttien listausta siten, että uhrin haavoittuvuus huomioidaan vapaaehtoisuutta punnittaessa.**

Uhrin haavoittuvuuden paremman tunnistamisen tulee johtaa muutoksiin itse lakiesityksessä

Vammaisjärjestöt ovat vuosia vaatineet seksuaalisen hyväksikäytön pykälän (5§) kumoamista ja siihen sisältyvien teonkuvausten sisällyttämistä raiskauksen tunnusmerkistöön.⁸ Tämä on myös Amnestyn kanta lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen.

Vammaisjärjestöjen näkökulmasta ehdotettu 5§ on vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (YK:n vammaissopimus) vastainen. YK:n vammaissopimus (art. 4.3) edellyttää, että kaikessa poliittisessa päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa, joka koskee vammaisia ihmisiä, pitää vammaisia ihmisiä ja vammaisjärjestöjä osallistaa ja tiiviisti neuvotella heidän kanssaan.

Valtioneuvoston tilaama tuore tutkimus vammaisten henkilöiden kohtaamasta lähisuuhdeväkivallasta kertoo, että aikuisväestön osalta naisten kokemuksissa korostuivat seksuaalinen häirintä ja väkivalta.⁹

---

⁶ Alaattinoğlu, Kainulainen & Niemi: Raiskausrikosten eteneminen rikosprosessissa (Turun yliopisto, 2020). Ks myös Honkatukia: Uhrit rikosprosessissa. Haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. OPL:ntutkimuksia 252/2011 (<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152425>). Honkatukian tutkimus kertoi, että tyytymättömmimpiä rikosprosessiin olivat seksuaalirikosten uhrit. Eniten tyytymättömyyttä aiheuttivat mm. epäasiallinen kohtelu / epäasiallisen käytöksen salliminen ja asenteet. Asenteissa merkillepantavaa oli uhrin haavoittuvuuden sivuuttaminen. Alaattinoğlun, Kainulaisen ja Niemen tutkimus

⁷ Melkein joka kolmannessa päätöksessä oli kyse nuoresta uhrista, mikä tarkoittaa alaikäistä (29,2 %). Muutamissa tapauksissa esiintyi iäkäs uhri. Uhri oli vammaisen noin kuudessa prosentissa tapauksista. Noin viidessä prosentissa päätöksistä uhrin ja tekijän välillä vallitsi riippuvuussuhde, minkä voi katsoa asettavan uhrin haavoittuvaan tilaan tai asemaan. Uhrin maahanmuuttajatausta ilmeni noin kuudessa prosentissa päätöksistä. Päätöksistä löytyy myös muunlaisia haavoittuvuudesta kertovia tekijöitä. Uhri asui esimerkiksi laitoksessa tai nuorisokodissa, mutta kyse ei välttämättä ollut riippuvuussuhteesta tapahtuneesta teosta, koska epäilty ei ollut hoidosta vastaava henkilö.

⁸ Ks. Invalidiliiton julkaisu aiheesta 31.8.2020: <https://www.invalidiliitto.fi/lausunnot/seksuaalirikoksen-nakyvaksi-kriteeriksi-nousemassa-vapaaehtoisuuden-puute>

Haavoittuvuuden tunnistamisen ja tunnistamisesta johtuvien toimintavelvoitteiden tulee olla korostuneesti esillä uudistuksessa. Uudistuksen perustelut ja lakivaliokunnan mietintö tullaan lukemaan laajalti: on tärkeää avata haavoittuvuutta aiheuttavia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia syitä sekä julkisen vallan toimintavelvoitteita, ihmisoikeusymmärrystä syventäen.

Kunnioitavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Lisätietoja antaa lakivaliokunnan kuulemisessa Amnestyä edustava Pia Puu Oksanen, 040 8331140,
pia.oksanen@amnesty.fi

---

⁹ Vammaisten henkilöiden kokeman lähisuhdeväkivallan yleisyys ja palvelujen saatavuus : Määrällinen ja laadullinen tarkastelu (VNTeas 2022/24). Luoma; Valtokari; Väre; Holm; Sainio; Ervasti; Vuorenmaa; Hiekkala; Leppäjoki-Tiistola; Heini; Purhonen.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163918>